

Horizontālais princips «Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana». Praktiskie piemēri.

4.1.1.3. pasākuma "Primārās veselības aprūpes lomas stiprināšana, attīstot infrastruktūru" 2.kārta, 2.uzsaukums

Jeļena Černiševa
Labklājības ministrijas Sociālās politikas plānošanas un
attīstības departaments

24/04/2026

**Eiropas Parlamenta un
Padomes 2021. gada
24. jūnija regula (ES)
2021/1060**

9. pants. **Horizontālie principi**

Dalībvalstis un Komisija fondu apguvē nodrošina pamattiesību ievērošanu un atbilstību **Eiropas Savienības Pamattiesību hartai**.

Dalībvalstis un Komisija veic atbilstošus pasākumus, lai programmu sagatavošanas, īstenošanas uzraudzības, ziņošanas un novērtēšanas laikā **novērstu jebkādu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ**.

Visā programmu sagatavošanas un īstenošanas laikā jo **īpaši ņem vērā pieklūstamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti**.

Normatīvais ietvars:

- ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām
- Pacientu tiesību likums (3.pants, otrā daļa)
- MK 20.01.2009. noteikumi Nr. 60 «Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām»
- Būvniecības likums un būvnormatīvi
- [LM/TM Vadlīnijas horizontālā principa “Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana” īstenošanai un uzraudzībai \(2021-2027\)](#)
- [CFLA skaidrojums par HP VINPI](#)

Cilvēki ar kustību traucējumiem, kas lieto ratiņkrēslu, krukus, staiguļus u.c.

Cilvēki ar dzirdes traucējumiem, kas lieto dzirdes aparātus

Cilvēki ar dažāda veida redzes traucējumiem

Cilvēki ar uztveres un garīgās veselības traucējumiem

Visi cilvēki, tai skaitā vecāki ar maziem bērniem, vecāka gadagājuma cilvēki

PIEKĻŪSTAMAS VIDES LIETOTĀJI

PUBLISKO ĒKU PIEKĻŪSTAMĪBAS ELEMENTI

1. Autostāvvietas cilvēkiem ar invaliditāti
2. Ietves (līdz ēkas galvenajai ieejai)
3. Uzbrauktuve pie ieejas ēkā
4. Galvenā ieeja, durvis
5. Gaiteni
6. Skaņas, vizuālā un taktilā informācija

7. Pārvietošanās starp stāviem
8. Drošība, evakuācijas ceļi
9. Piekļūstama tualete un higiēnas telpa
10. Piekļūstama duša

Cits* (piemēram, mācību telpa, tēras, atpūtas telpa, ēdināšanas telpa u.c.)

Sūdzības saistībā ar vides piekļūstamību:

- Iedzīvotājs var iesniegt sūdzību Labklājības ministrijā, ja ES fondu atbalstītā darbība neatbilst Eiropas Savienības Pamattiesību hartai un ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām un ir konstatēti HP pārkāpumi - [Par horizontālā principa pārkāpumiem | Labklājības ministrija](#)
- vai
- rakstīt iesniegumu Tiesībsarga birojā
- vai
- vērsties pašā ārstniecības iestādē, Veselības inspekcijā, pašvaldībā

SPECIFISKAIS ATBILSTĪBAS KRITĒRIJS Nr. 3.2. (precizējams)

Projektā ir paredzētas darbības, kas veicina horizontālā principa "Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana" īstenošanu

1

tehnoloģiju iegāde, piegāde un montāža

(nav ietekmes uz HP)

2

Būvniecība

(netieša ietekme uz HP)

Svarīgi jautājumi attiecībā uz pacientiem ar funkcionēšanas ierobežojumiem:

- Vai persona bez citu cilvēku atbalsta var iekļūt ēkā, kur atrodas ģimenes ārsta prakse? Kā izskatās ieejas mezgls, ceļš līdz garderobei, reģistratūrai?
- Vai persona bez citu cilvēku atbalsta var nokļūt līdz ģimenes ārsta kabinetam? Vai ir lifts, pacelājs, vizuālās norādes?
- Vai ir piekļūstama tualete?
- Pasākuma mērķis: nodrošināt **vienlīdzīgu** piekļuvi veselības aprūpei
- **No HP viedokļa nevar tikt atbalstītas investīcijas, ja to rezultātā persona ar funkcionēšanas ierobežojumiem nevarēs izmantot ģimenes ārsta pakalpojumus**

Ieteicama darbību plānošana projektos no HP perspektīvas:

- Tehnoloģiju iegāde, piegāde un montāža projekta ietvaros ir ieteicama tikai tad, ja telpās jau ir nodrošināta vides piekļūstamība pacientiem.
- Ja vides piekļūstamība visiem sniegtajiem pakalpojumiem prakses telpās nav nodrošināta, projektā nav lietderīgi plānot būvniecības darbus, kas nav tieši saistīti ar vides piekļūstamības nodrošināšanu pacientiem.

1

HP VINPI kritērija minimālās prasības Nav ietekmes uz HP VINPI

medicīniskās tehnoloģijas, ierīces un iekārtas;
mēbeles; saimnieciskās ierīces un aprīkojums;
informācijas tehnoloģiju aprīkojums

Jāparedz vismaz 1 vispārīgā HP darbība, kas attiecas uz:

- komunikācijas un vizuālās identitātes prasību nodrošināšanu *vai*
- projekta vadības un īstenošanas personālu *vai*
- sociāli atbildīgu publisko iepirkumu

HP specifiskās darbības un HP rādītāji nav jāparedz!

Tomēr ir īpaši vēlams iegādāties mēbeles un aprīkojumu, kas nodrošina piekļūstamību visām pacientu grupām.

2 HP VINPI kritērija minimālās prasības

Netieša ietekme uz HP VINPI

būvniecība

Projekta iesniegumā ir jāparedz VISMAZ:

2 vispārīgas HP darbības

- projekta vadības un īstenošanas personāls *un/vai*
- informācijas un publicitātes pasākumi *un/vai*
- sociāli atbildīgs iepirkums

1 specifiska HP darbība

1 HP rādītājs (definēts MK noteikumos)

Vispārīgās HP darbības

Projekta vadības un īstenošanas personāls

- personāla **atlase tiks nodrošināta bez jebkādas tiešas vai netiešas diskriminācijas**
- sievietēm un vīriešiem tiks **nodrošināta vienlīdzīga darba samaksa** un vienlīdzīgas karjeras izaugsmes iespējas
- projektu vadībā un īstenošanā tiks virzīti pasākumi, kas sekmē **darba un ģimenes dzīves līdzsvaru**
- projekta vadības un īstenošanas procesā personām ar invaliditāti **tiks nodrošināta pieklūstamība**

Vispārīgās HP darbības

Komunikācijas un vizuālās identitātes pasākumi

- tiks nodrošināts, ka **informācija tīmeklī ir pieklūstama cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem**, izmantojot vairākus sensoros kanālus (redze, dzirde, tauste) – [VARAM vadlīnijas](#)
- īstenojot projekta informācijas un publicitātes aktivitātes, to **saturs tiks rūpīgi izvērtēts un tiks izvēlēta** valoda un vizuālie tēli, kas mazina diskrimināciju un stereotipu veidošanos vai uzturēšanu par kādu no dzimumiem, personām ar invaliditāti, reliģisko pārliecību, vecumu, rasi un etnisko izcelsmi vai seksuālo orientāciju – [LM ieteikumi](#)
- projekta vai finansējuma saņēmēja tīmekļvietnē tiks **izveidota sadaļa "Viegli lasīt"**, kurā tiks iekļauta īsa aprakstoša informācija par projektu un citu lasītājiem nepieciešamu informāciju vieglajā valodā, lai plašākai sabiedrībai nodrošinātu iespēju uzzināt par ES fondu ieguldījumiem – [LM ceļvedis](#)

Informācijas piekļūstamība

Fiziska piekļuve bez šķēršļiem

Informācijas piekļūstamība tīmeklī un medijos

Dokumentu, prezentāciju un materiālu piekļūstamība

Braille

Large Print

Drukāto materiālu piekļūstamība

Vairāk par informācijas piekļūstamību: <https://www.lm.gov.lv/lv/informacijas-pieklustamiba-timekla-un-dokumentu-pieklustamiba-1112024>

Valoda un vizuālie tēli

Meklē labu ģimenes ārstu

Dienas Bizness, 08.03.2016

Personu ar invaliditāti aptaujas rezultāti

LM uzdevumā ir īstenots pētījums "Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanas izvērtējums". Pētījuma mērķis bija izvērtēt ANO Konvencijas ieviešanas progresu, sniedzot pārskatu par valsts īstenoto politikas pasākumu ietekmi uz personu ar invaliditāti vienlīdzīgu tiesību un iespēju īstenošanu un identificēt nepieciešamās turpmākās darbības efektīvas un ilgtspējīgas invaliditātes politikas attīstībai. Pētījuma ietvaros ir veikta personu ar invaliditāti aptauja, lai noskaidrotu personu ar invaliditāti viedokli par sabiedrības attieksmi, vides pieejamību un līdz šim saņemtā atbalsta novērtējums un jomām, kurās būtu nepieciešami uzlabojumi. Lai raksturotu progresu, kas sasniegts pēdējo piecu gadu laikā, personu ar invaliditāti aptaujas rezultāti ir salīdzināti ar 2014. gadā tiesībsarga biroja uzdevumā veikto personu ar invaliditāti aptauju¹. Šīs aptaujas rezultāti ir sakārtoti sešās nodaļās. Pirmajā nodaļā ir aplūkoti vispārējie rezultāti par sabiedrības attieksmi pret personām ar invaliditāti tādā veidā, kā to redz mērķa grupa. Otrajā nodaļā ir apkopoti aptaujas dati, kas raksturo, kā pēdējos piecos gados ir mainījusies personu ar invaliditāti dzīves kvalitāte, aplūkojot iespējas realizēt savas tiesības, saņemt noteiktus pakalpojumus, līdzdalību sociālajā dzīvē u.tml. Turpmākajās nodaļās ir aplūkota situācija atkarībā no personas ar invaliditāti funkcionālo traucējumu veida, piemēram, trešajā nodaļā ir apskatītas situācijas izmaiņas personām ar kustību traucējumiem informācijas pieejamība un vides pieejamības kontekstā. Līdzīgi turpmākajās nodaļās ir secīgi aplūkots personu ar redzes traucējumiem, personu ar dzirdes traucējumiem un personu ar intelektuālās attīstības traucējumiem situācijas izmaiņas.

1. Sabiedrības attieksme pret personām ar invaliditāti

Kopumā vērtējot dažādu iedzīvotāju grupu vai pakalpojumu sniedzēju attieksmi pret personām ar invaliditāti (sk. 4.1. attēlu), redzams, ka tuvākie cilvēki – kaimiņi – un veselības aprūpes iestādes ir tās, kuru atbalstošo attieksmi personas ar invaliditāti izjūt visvairāk. Tā kopumā 38% personas ar invaliditāti vai viņu pārstāvji norāda, ka kaimiņu attieksme ir atbalstoša, un vēl 47% norāda, ka tā ir neitrāla. Kaimiņu attieksmes vērtējums, salīdzinot ar 2014. gadu, nav mainījies. Līdzīga stabila situācija ir veselības aprūpes iestāžu vērtējumā – 33% personas ar invaliditāti norāda, ka šo iestāžu attieksme ir atbalstoša, un 47% – neitrāla.

Sarīdējot iestādes un pakalpojumu sniedzējus pēc saņemtā vērtējuma, cik lielā mērā tie ir atbalstoši attieksmē pret personām ar invaliditāti, redzams, ka nākamā grupa ir banku darbinieki (27%, tomēr samērā liels ir arī "grūti atbildēt" atbilžu īpatsvars), pārdevēji veikalos (22%), publisko pasākumu organizatori (22%), valsts un pašvaldību iestādes (20%) un sabiedrisko transporta līdzekļu vadītāji vai konduktori (20%). Visu šo grupu vērtējumā redzams, ka neliela daļa personu ar invaliditāti ir saskārušās arī ar diskriminējošu attieksmi. Visretāk diskriminējošu attieksmi personas ar invaliditāti jutušas saskarsmē ar pārdevējiem veikalos un banku darbiniekiem. Salīdzinot ar 2014. gadu, redzams, ka šo sabiedrības un pakalpojumu sniedzēju grupu attieksmes vērtējums nav būtiski mainījies.

Parastais teksts tīmekļa vietnē

IETEIKUMS!!

Lai pārveidotu tekstu «**vieglajā valodā**» var izmantot **Chat GPT**

ZIŅA VIEGLAJĀ VALODĀ

▶ Atskaņot tekstu × Aizvērt viegli lasīt

Cilvēku ar invaliditāti aptaujas rezultāti

Labklājības ministrija aptaujāja cilvēkus ar invaliditāti.

Šie cilvēki atbildēja uz jautājumiem par savu dzīvi Latvijā.

Aptaujā noskaidroja cilvēku ar invaliditāti iesaistīšanos sabiedrības dzīvē. Tika jautāts par atbalstu no valsts. Par vides pieejamību cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Par personas ar invaliditāti problēmām.

Cilvēku ar invaliditāti atbildes salīdzināja ar 2014. gada aptauju.

Aptaujas rezultāti ir sakārtoti sešās nodaļās.

Pirmajā nodaļā ir rezultāti par sabiedrības attieksmi.

Otrajā nodaļā ir atbildes par cilvēku ar invaliditāti dzīves kvalitāti.

Trešajā nodaļā ir dati par cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

Ceturtajā nodaļā ir dati par cilvēkiem, kam slikta redze.

Piektajā nodaļā ir dati par cilvēkiem, kas slikti dzird.

Sestajā nodaļā ir dati par cilvēkiem ar prāta attīstības traucējumiem.

Cilvēku ar invaliditāti aptaujas rezultāti ir pieejami

Tā izskatās teksts vieglajā valodā

Sociāli atbildīgs publiskais iepirkums

Vērtēšanā priekšroka tiek dota pretendentiem:

- kuri nodrošina estētiskās un funkcionālās īpašības, pieklūstamību, atbilstību universālajam dizainam, sociālās un vides aizsardzības prasības
- nodrošina labākus darba apstākļus nodarbinātajiem (elastīgs darba laiks, veselības apdrošināšana u.c.)
- veicina sieviešu un vīriešu līdztiesību darba vietā, palielina sieviešu dalību darba tirgū un rod labāku līdzsvaru starp darbu un privāto dzīvi u.c.

Ja publiskā iepirkuma nolikumā tiek integrētas vispārīgās un specifiskās HP darbības, tad iepirkums ir uzskatāms par sociāli atbildīgu iepirkumu

HP rādītāji un atbilstošās HP specifiskās darbības*

HP VINPI rādītājs

Atbilstošā HP specifiskā darbība

VINPI_12 (noteikts MKN)

Objektu skaits, kuros ERAF/KF ieguldījumu rezultātā ir nodrošināta vides un informācijas pieejamība

*tikai būvniecības projektiem

papildus būvnormatīvā LBN 200-21 noteiktajam, projekta ietvaros tiks īstenotas labās prakses darbības, kas īpaši veicina vides pieklūstamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (<https://www.lm.gov.lv/lv/labas-prakses-ieteikumi-vides-pieklustamibas-nodrosinasanai-papildus-lbn-200-21-noteiktajam-2022>)

plānojot būves dizainu, tiks ņemts vērā daudzveidības un iekļaušanas princips, balstoties uz cilvēku ar invaliditāti vajadzībām ne vien uz fizisku pieklūšanu būvei, bet arī uz specifiskām vajadzībām attiecībā uz būves noformējumu, lietojamību un funkciju

veicot ieguldījumus publisko ēku attīstībā, tiks izveidota abiem dzimumiem pieejama bērna pārtīšanas istaba/tualete/telpa, kā arī attiecīgas norādes, kur telpa ir atrodama

HP rādītāji un atbilstošās HP specifiskās darbības*

HP VINPI rādītājs

VINPI_17 (noteikts MKN)

Veikto vides un informācijas pieklūstamības pašnovērtējumu skaits, atbilstoši LM izstrādātajai metodikai

Atbilstošā HP specifiskā darbība

projektēšanas laikā un pirms objekta nodošanas ekspluatācijā publiskajai infrastruktūrai tiks veikts vides un informācijas pieklūstamības pašnovērtējums, kur iegūto punktu skaits nav zemāks par 8 (pašnovērtējuma metodika un anketa ir [ŠEIT](#))

VINPI_18 (noteikts MKN)

Konsultatīva rakstura pasākumu skaits par būvētās vides, IT risinājumu, IT tehnoloģiju pieklūstamību personām ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem

projekta ietvaros tiks nodrošinātas vides pieklūstamības ekspertu konsultācijas, tās paredzot projektēšanas un būvniecības procesā (attiecīgi pievienojot dokumentus, piem. konsultāciju protokolus u.c.) (ekspertu saraksts, prasības atzinumiem, ieteikumi tehniskajai specifikācijai ir [ŠEIT](#))

*tikai būvniecības projektiem

Prasības un ieteikumi:

- **Svarīgi! KP VIS HP darbībām ir jāsniedz pamatojums!**
- **HP rādītājiem (ja attiecināms) obligāti ir jāpiesaista specifiskās HP darbības!**
- Ieteicams projekta iesniegumā un atskaitīšanās procesā sniegt **skaidrojumu** vai ir nodrošināta pieklūstamība personām ar funkcionēšanas ierobežojumiem un vai investīciju rezultātā šis personas varēs saņemt visus ģimenes ārsta sniegtus pakalpojumus (piemēram, procedūras).
- **Fotofiksācija** ir viens no veikto investīciju svarīgiem pierādījumiem.

Vairāk par vides un informācijas piekļūstamību

INFORMĀCIJAS PIEKĻŪSTAMĪBA LABĀ PRAKSE

Finanšu
Eiropas Savienība

2027
Digitālās
attīstības plāns

Labklājības ministrija

PIEKĻŪSTAMĪBA PUBLISKAJĀS ĒKĀS

LABĀ PRAKSE

Finanšu
Eiropas Savienība

2027
Digitālās
attīstības plāns

Labklājības ministrija

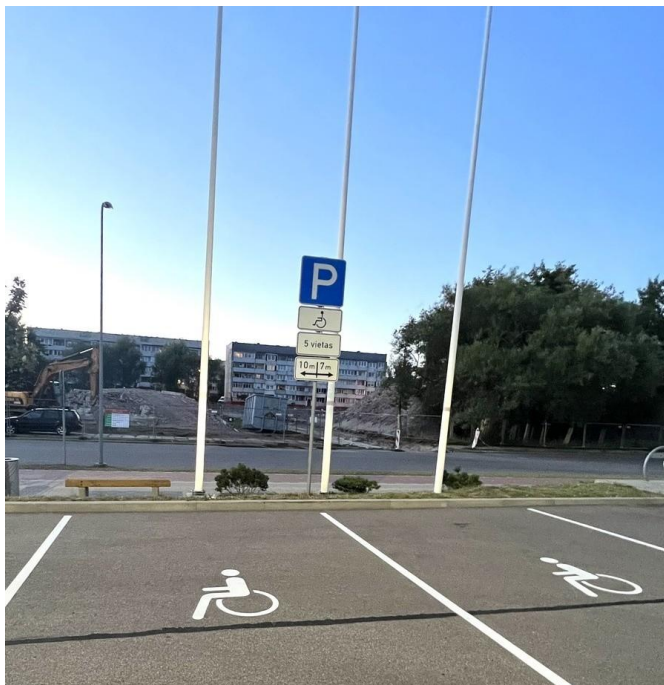
!!!

<https://www.lm.gov.lv/lv/pieklustamiba-publiiskas-ekas-labas-prakses-un-nepardomatu-risinajumu-piemeri-27062024>

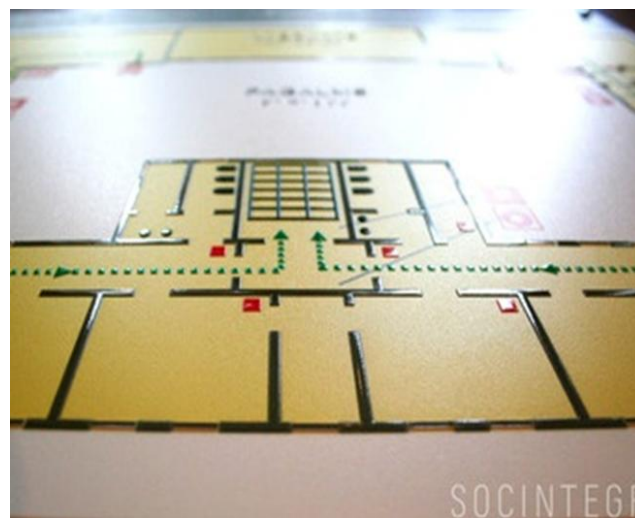
<https://www.lm.gov.lv/lv/informacijas-pieklustamiba-timekla-un-dokumentu-pieklustamiba-1112024>

Labās prakses piemēri: pieklūstama vide

Labās prakses piemēri: pieklūstama vide

Labās prakses piemēri: pieklūstama vide

Paldies par uzmanību!

Vadlīnijas horizontālā principa “Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana” īstenošanai un uzraudzībai (2021-2027)

<https://www.lm.gov.lv/lv/vadlinijas-horizontala-principa-vienlidziba-ieklausana-nediskriminacija-un-pamattiesibu-ieverosana-istenosanai-un-uzraudzibai-2021-2027>

Inese Vilcāne
Inese.Vilcane@lm.gov.lv
Tel. 20688276

Jeļena Čerņiševa
Jelena.Cerniseva@lm.gov.lv
Tel. 20688270

